

«فرهیختگان» گزارش می‌دهد

واکسن آنفلوآنزا هست؛ اما گران است

سیدعلیرضا طاهری خبرنگار

هر سال که به فصل پاییز و سرما نزدیک می‌شویم و پهنای روز در تنگنای سرمای شدید هوا زودتر از فصل‌های دیگر به تاریکی نزدیک می‌شود، در جعبه پاندورای بیماری‌های واگیردار باز می‌شود و شاهد اوج و سرایت گسترده بیماری‌های تنفسی و واگیردار می‌شویم. بیماری، کوچک و بزرگ نمی‌شناسد و به‌قصد زمین‌زدن هر فرد به فرد دیگری سرایت می‌کند. با آغاز این ایام بخش بیماری‌های تنفسی بیمارستان‌ها شلوغ می‌شود و همه را به یاد سال‌های تاریک کرونا می‌اندازد با همان سروصدای زیاد و با همان جمعیت بیماری‌ها شناخته می‌شود؛ بیماری‌ای که امکان تنفس‌ممتد را از آدمی گرفته، حرارت بدن را بالا برده و به تب شدید تبدیل می‌کند و در اوج سرفه‌های شدید و تب بالا بدن را به لرزه درآورده و برای چند روزی زمین‌گیر می‌کند. کمتر کسی است که خود یا دوست و خویشاوندانش به این بیماری مبتلا نشده باشند. آنفلوآنزا بیماری‌ای است که اگر در روزهای ابتدایی به فرد مبتلا رسیدگی نشود یا اگر از قبل بیماری زمینه‌ای و سن بالایی داشته باشید یا بدنتان به‌خاطر بیماری‌های گذشته از ایمنی پائینی برخوردار باشد، حداقل شما را چند روزی خانه‌نشین کرده و حتی می‌تواند سایه مرگ را به بالای سرتان بیاورد. طبق آماری که منتشر شده تعداد مرگ‌ومیر به‌خاطر آنفلوآنزا در بعضی از سال‌های اخیر افزایشی و در بعضی از سال‌ها کاهشی بوده، مانند سال ۱۳۹۶ که تعداد فوتی‌های این بیماری به ۱۷۶ نفر و در سال ۱۴۰۰ به ۱۰۲ فوتی رسید. تاریخ ویروس آنفلوآنزا بر پرمخاطره بودن این ویروس جهانی در بعضی از سال‌ها تأکید می‌کند. طبق اطلاعات منتشرشده تعداد مرگ‌ومیر آنفلوآنزای اسپانیایی – که مسری‌ترین نوع آنفلوآنزا در تاریخ شناخته می‌شود– به‌گونه‌ای تخمین‌زده می‌شود که توانسته جان حداقل ۱ درصد از ساکنان زمین را بگیرد در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ و پس از ظهور آنفلوآنزای خوکی این ویروس ظرف یک‌سال منجر به مرگ ۲۸۴ هزار و ۴۰۰ نفر در جهان شد. طبق گفته متخصصان این حوزه چند نوع ویروس آنفلوآنزا در جهان داریم که با گذشت زمان و واکنش این ویروس در برابر واکسن‌ها و مقاومت بدن افراد، اشکال جدیدی به خود گرفته و در بعضی از سال‌ها باعث مشکلاتی برای نظام درمان جهانی و مردم شده است. به همین جهت با گذشت هر چندسال یک‌بار نوع واکسن‌های ویروس پرمخاطره آنفلوآنزا تغییر می‌کند و هر سال نوع خاصی از این واکسن تجویز می‌شود.
باین‌حال از مهم‌ترین عوامل جلوگیری و کم‌کردن عوارض ویروس آنفلوآنزا، تزریق واکسن این بیماری است مخصوصاً برای کودکان و سالمندان که جزو گروه‌های پرخطر به شمار می‌روند.

مراقب باشید سال ۱۴۰۳ تکرار نشود

سال ۱۴۰۳ شاهد کمبود واکسن و ویروس آنفلوآنزا در سطح کشور بودیم؛ کمبودی که باعث شد بسیاری از افراد نیازمند در گروه‌های پرخطر یا مشکلات جدی در این زمینه مواجه شوند و ساعت‌ها در صف خرید واکسن بمانند؛ اما در آخر هیچ‌واکسنی به‌دست‌شان نرسد. در اوایل مهرماه ۱۴۰۳ رئیس سازمان غذا و دارو بر مجوز واردات حدود دویلمیون واکسن چهار ظرفیتی آنفلوآنزا تأکید کرد و از توزیع بیش از یک میلیون و هشتصد دوز از این واکسن خبر داد اما پس از چند روز قیاد مرادی، سرپرست مرکز بیماری‌های واگیر وزارت بهداشت گفت حدود ۵۰۰ هزار دوز واکسن توزیع شده که تعدادی از آنها واکسن ایرانی بوده‌اند. به هر حال این ناهماهنگی که علت آن را تغییر یک‌باره دولت می‌دانند موجب شد افراد زیادی با آنکه ساعت‌ها در صف خرید دارو بوبند با دست خالی به خانه خود برگشتند و با این بیماری و عوارض آن دست‌وپنجه نرم کردند.
باین‌حال این دو گفته متضاد از دو حالت خارج نیست؛ ابتدا اینکه گزاره‌های رئیس سازمان غذا و دارو صحیح است. در این حالت سؤال اصلی این است که داروهای واردشده سرر از کدام بازار سیاه درآورده و سرنوشتشان چیست؟ به گفته مرادی تنها ۵۰۰ هزار واکسن در داروخانه‌ها توزیع شده است. حالت دوم این است که گزاره‌های رئیس سازمان غذا و دارو مبتنی بر داده‌های صحیح نبوده و تنها آماري غیردقیق است. به هر حال، این اتفاق از دو حالت فوق خارج نیست و باید گفت با پیش‌فرض بودن هر حالتی، نباید مشابه چنین اتفاقی در سال ۱۴۰۴ رخ بدهد.

واکسن داریم، نگران نباشید

نگرانی‌هایی وجود دارد که مبادا اتفاقی که سال گذشته برای واکسن آنفلوآنزا رخ داد امسال نیز مجدداً پیش بیاید. به همین جهت سیدبهزاد فاطمی، معاون برنامه‌ریزی اداره کل داروی کشور در توضیح این پرسش به «فرهیختگان» گفت: «تاکنون ۳٫۵ میلیون دوز واکسن چهار ظرفیتی وارد کشور شده. با سیاست جدید تأمین و توزیع واکسن، احتمال مواجهه با کمبود مانند سال گذشته کاهش یافته و دسترسی به واکسن برای عموم تضمین شده است.»
باین‌حال چگونگی توزیع واکسن آنفلوآنزا و در اولویت بودن استان‌ها مسئله‌ای است که وقتی از ایشان سؤال شد در پاسخ گفت: «از شنبه توزیع واکسن آنفلوآنزا در کشور آغاز شده است. بخشی از واکسن‌ها هم‌اکنون در داروخانه‌های سراسر کشور توزیع شده‌اند و مابقی در روزهای آینده به استان‌ها خواهند رسید.» طبق گزارش‌ها میدانی «فرهیختگان» در سطح تهران با گذشت چهار روز از توزیع این واکسن شاهدیم که تنها در برخی داروخانه‌ها به‌صورت موردی این واکسن تحویل داده شده و به داروخانه‌های زیادی در سطح شهر که همچنان واکسن‌ها داده نشده گفته شده روزهای آینده واکسن جهت عرضه به آن‌ها داده می‌شود.

سه نوع واکسن ایرانی، هلندی و فرانسوی در حال توزیع است

عارف کمایی، فعال صنفی حوزه سلامت با تأیید این خبر میدانی در خصوص علت این موضوع گفت: «وضعیت توزیع واکسن‌ها بستگی به خرد داروخانه‌ها هم دارد. آن‌ها باید در شرکت‌های بخش ثبت سفارش کنند و شرکت‌های پخش این کار را انجام می‌دهند. برخی داروخانه‌ها هستند که ثبت سفارش زودتری داشته‌اند، در این زمینه بعضی داروخانه‌ها نیز اصلاً ثبت سفارش نداشته‌اند، چون

شکل حساب واکسن آنفلوآنزا به‌صورت نقدی است. معمولاً سیستم خرید دارو به‌صورت چکی یا حتی اقساط است، ولی سیستم خرید واکسن آنفلوآنزا کاملاً نقد است. درواقع همان موقع که داروخانه دارو را تحویل می‌گیرد باید پرداخت انجام شود و کارت بکشد، بنابراین این موضوع برای داروخانه‌ها چالشی ایجاد کرده است. با توجه به اطلاعاتی که در دست است تقریباً در تمام استان‌ها واکسن آنفلوآنزا در حال توزیع است و داروخانه‌ای که زودتر ثبت سفارش کرده، این واکسن زودتر به دستش می‌رسد.» کمایی با اشاره به تنوع توزیع واکسن‌های آنفلوآنزا که در حال حاضر در کشور موجود و در حال توزیع است، بیان کرد: «در حال حاضر سه نوع واکسن دارد توزیع می‌شود؛ یک نوع واکسن ایرانی که تولید داخل است. یک نوع واکسن هلندی و یک نوع واکسن فرانسوی که این دو با لیل‌های داخلی توزیع می‌شوند؛ یعنی به صورت بسته‌بندی و نظارت بر کیفیتش ... توسط شرکت‌های داخلی خودمان دارد انجام می‌شود. این واکسن‌ها به این صورت نیست که توزیع نشده باشد؛ توزیع شروع شده و الان به خیلی از داروخانه‌های دوردمست کشور هم رسیده است.»

داروخانه‌ها برای خرید هر دارو به‌جای چک باید پول نقد بدهند

کمایی در ادامه با بیان اینکه چرا شرکت‌های پخش دارو به شیوه پرداخت نقدی در حال توزیع واکسن آنفلوآنزا هستند گفت: «حین و بعد از جنگ ۱۲روژه، سیستم کاری شرکت‌های توزیع و پخش دارو به صورت نقدی درآمده است؛ یعنی در حال حاضر خیلی از تسویه‌حساب داروها و اقلام دارویی که توزیع می‌شود به صورت کاملاً نقد حساب می‌شود. در همان موقع که دارو تحویل داروخانه داده می‌شود، همان موقع هم پرداخت صورت می‌گیرد. به‌علاوه بحث اعتماد شرکت پخش نسبت به داروخانه‌ها نیز مطرح است که البته داروخانه‌ها هم اعتماد متقابل ندارند. متأسفانه آن اعتماد دوطرفه از بین رفته است؛ شرکت‌ها می‌خواهند پولی که می‌گیرند را همان لحظه استفاده بکنند، شرکت‌های پخش نیاز به نقدینگی دارند و نمی‌توانند حتی چک چندروژه به جایی بدهند. این موضوع طبیعتاً برای داروخانه‌ها مسئله سنگینی است چراکه خرید نقدی دردمس‌های خاص خودش را دارد؛ یعنی داروخانه‌ها می‌بایست مبلغی را آماده داشته باشند برای خرید دارویی که به هر حال ممکن است فروش آن چند ماه طول بکشد. البته واکسن آنفلوآنزا ماجرایش متفاوت است»

افزایش ۲۰۶ درصدی قیمت واکسن آنفلوآنزا در نسبت با سال قبل

امسال اما بر خلاف سال‌های گذشته شاهد افزایش قیمت واکسن آنفلوآنزا در ایران هستیم به‌شکلی که نرخ مصوب خرید این دارو در داروخانه‌ها به نزدیک یک میلیون تومان (۹۱۷ هزار تومان) رسیده است که باعث اعتراض افراد مختلفی شده است. طبق اطلاعات به دست آمده نرخ قیمت واکسن آنفلوآنزا در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی را شاهد بوده است.

قیمت واکسن وارداتی در سال ۱۴۰۴	۹۱۷ هزار تومان
قیمت واکسن وارداتی در سال ۱۴۰۳	۳۰۰ هزار تومان
قیمت واکسن وارداتی در سال ۱۴۰۲	۲۹۶ هزارتومان

با این حال شاهد افزایش حدود ۲۰۶ درصد قیمت واکسن خارجی در سال ۱۴۰۴ نسبت به ۱۴۰۳ هستیم. سیدبهزاد فاطمی درخصوص چرایی افزایش قیمت واکسن آنفلوآنزا گفت: «افزایش قیمت ناشی از تغییر نوع ارز واردات از ترجیحی به نرخ واقعی است. این سیاست باعث شده تعداد بیشتری واکسن وارد کشور و رانث‌های قبلی حذف شود. قیمت‌گذاری واکسن طبق ضوابط انجام شده و افزایش قیمت تنها ناشی از هزینه واقعی واردات است.»

واکسن گران نشده، نرخ ارز تغییر کرده است

عارف کمایی فعال صنفی حوزه سلامت در خصوص این افزایش قیمت نیز گفت: «سال گذشته واردات واکسن با ارز ۴۲۰۰ انجام

شده اما امسال و با ارز ۲۸ هزار تومانی و این طبق گفته دکتر جمالیان عضو کمیسیون بهداشت درمان مجلس است. بین ارز ۴۲۰۰ تا ۲۸ هزار تومان اگر بخواهیم حساب بکنیم شاهد هستیم چند برابر افزایش پیدا کرده است و باعث شده تا قیمت محصول نهایی دو و نیم برابر بشود. با این حال به نظر خوب توانستند تعادل قیمتی این محصول را برقرار کنند. من نیز قبول دارم این قیمت بالا است ولی باید به این نکته نیز دقت کنیم این واکسنی که در داروخانه دارد توزیع می‌شود برای افرادی است که خودشان به صورت داوطلبانه می‌خواهند این دارو به آن‌ها تزریق بشود. وگرنه مراکز بهداشت ما چند سالی است که برای افرادی که بیماری زمینه‌ای دارند همچنین برای افراد سالمند، مادران باردار و افرادی که به هر جهت در معرض خطر قرار دارند توزیع واکسن به‌صورت رایگان در مراکز بهداشت بیمارستان‌ها انجام می‌شود. این واکسن به صورت کاملاً رایگان دارد به افراد در گروه توزیع می‌شود. پس خرید و دریافت واکسن آنفلوآنزا برای افرادی است که شامل این گروه‌ها نمی‌شوند. این افراد درخواستی را به مراکز بهداشت ارائه ندادند بلکه خودشان دارند این واکسن را تهیه می‌کنند. باید دولت هم کمکی بکند که حداقل این قیمت مقداری کمتر بشود ولی واقعیت این است که شاید بهتر باشد دولت میزان توزیع را در مراکز بهداشت بیشتر بکند و گروه‌های بیشتری را شامل دریافت این واکسن سازد. مثلاً بپاید بگوید که افراد بالای ۶۰ سال شامل این داستان می‌شوند و افرادی که خودشان در حقیقت تمایل دارند به مراکز بهداشت مراجعه کنند؛ سپس فرمی را پرکرد و در نهایت واکسن به این افراد داده و در همان مرکز این واکسن به آن‌ها تزریق بشود. یعنی این امکان اگر فراهم شود، مقدار واکسن بیشتری در شبکه‌های بهداشت توزیع شود ووزارت بهداشت هم همراهی بکند، قاعداً تأخشی از این مشکلات برطرف می‌شود. ولی واقعیت این است که این نرخ ارز را کاری نمی‌شود کرد، این چیزی است که وجود دارد.»

عرضه رایگان واکسن به گروه‌های پرخطر

طبق گفته متخصصان بهترین موعد تزریق واکسن آنفلوآنزا در ماه‌ای شهریور و مهر است. تزریق واکسن آنفلوآنزا معمولاً تا دی ماه هر سال طول می‌کشد با این حال گروه‌های پرخطر به‌عنوان اولویت در تزریق این واکسن به شمار می‌روند و معمولاً واکسیناسیون این دسته رایگان است، در این رابطه طباطبایی می‌گوید: «واکسن رایگان به گروه‌های پرخطر از جمله بالای ۶۵ سال، کودکان شش‌ماهه تا پنج سال، کادر بهداشت و درمان، بیماران دارای بیماری‌های زمینه‌ای، افراد با نقص سیستم ایمنی، بیماران سرطانی و زنان باردار تعلق می‌گیرد. تخصیص واکسن به این افراد از طریق معاونت بهداشت و سامانه‌های رسمی انجام می‌شود. بهترین زمان تزریق واکسن از شهریور تا آبان است و افراد می‌توانند با مراجعه به سامانه یا اپلیکیشن رسمی، نزدیک‌ترین داروخانه عرضه‌کننده را پیدا کنند.»

پیشگیری بهتر از درمان

کمایی با توصیه به زدن واکسن‌های آنفلوآنزا و دقت و بررسی شرکت‌های سازنده آن توصیه کرد: «پیشنهاد می‌کنم که مردم هر واکسن آنفلوآنزایی که گیرشان آمد حتماً بزنند، اصلاً نگاه نکنند به اینکه مثلاً واکسن هلندی، فرانسوی، یا ایرانی است. واقعاً این واکسن‌ها تفاوتی نمی‌کند و خود استفاده از همین واکسن می‌تواند انواع و اقسام بیماری‌های تنفسی را در فصل پاییز و زمستان به شدت کاهش دهد و همین موضوع واقعاً در کاهش عوارض مؤثر است. فصل مناسب تزریق این واکسن از شهریور ماه است تا اواخر مهر، البته اگر با چند هفته تأخیر هم این واکسن زده بشود مشکلی ندارد، ولی بهتر است که در همین حد فاصل انجام بشود و خیلی از مطالعات مختلف نشان داده است که این موضوع تأثیر بسیار شگرفی دارد. واقعیتش را بخواهید مردم باید اعتماد بکنند، به هر حال واکسن ایرانی درست است که شفافیت‌های لازم را برای کسانی که در این حوزه تخصص دارند شاید به آن اندازه واکسن‌های خارجی نداشته باشد، اما واقعیت این است که استفاده از خود واکسن خیلی خیلی بهتر از استفاده نکردنش است.»

اتفاقات امسال امیدبخش است

کمایی گفت امسال به نسبت سال گذشت اتفاقات قابل تأمل و

امیدبخشی رخ داده و در این خصوص معتقد است: «ما همیشه شاهد این بودیم که توزیع واکسن آنفلوآنزا در شهریور ماه شروع می‌شد. یعنی نیمه دوم شهریور توزیع این واکسن انجام می‌شد. اما امسال اتفاق خوبی افتاده است. ما می‌بینیم این اتفاق در مرداد ماه رخ داده و این واکسن داخل داروخانه‌ها در این ماه موجود شده است. این امر اتفاق خیلی خوبی بوده است.»

سود فروش واکسن برای داروخانه‌ها حدود ۳۰ هزار تومان است

کمایی با اشاره به سود حاصل از فروش واکسن آنفلوآنزا برای داروخانه‌ها گفت: «متأسفانه سود فروش این واکسن‌ها برای داروخانه‌ها خیلی کم است؛ یعنی برای داروخانه‌ها فروش این واکسن نمی‌صرفد. از فروش یک واکسن هر داروخانه‌دار حدود چهار یا پنج درصد سود می‌برد، تقریباً داروخانه‌ها با قیمت تولیدکننده خریداری می‌کنند که حدود ۸۰۰ و ۸۰ هزار تومان است و قیمتی که به فروش می‌رسد حدود ۹۱۷ هزار تومان است. حدوداً برای فروش هر واکسن سی و خورده‌ای هزار تومان سود داروخانه است. البته باید در نظر گرفت این واکسن زنجیره سرما دارد، یعنی نگهداری خاص خودش را احتیاج دارد، به هر حال باید قفسه یخچالی که داروخانه دارد برای این واکسن جدا باشد، همچنین با قطعی برق داروخانه‌دارها باید حواسشان باشد که به هر طریقی مثل استفاده از ژنراتور برق این واکسن را حفظ بکنند. با همه این مشقت‌ها و سود کم و نحوه پرداخت بسیار سرسختانه داروخانه‌دارها بر حسب مسئولیت اجتماعی خود پای کار ایستاده‌اند.»

ویروس آنفلوآنزا به‌صورت کامل با بیماری سرماخوردگی متفاوت است. طبق اطلاعیه بیمارستان بهمن تا کنون چند گونه ویروس آنفلوآنزا شناسایی شده که شامل A-B-C-D است.

نوع A ویروس آنفلوآنزا، باعث بیماری در انسان و حیوان شده و منجر به مشکلات بهداشتی عمومی می‌گردد. داده‌ها بیانگر خطر انتقال آنفلوآنزا بین حیوانات و انسان و توانایی بالقوه ایجاد خطر پاندمی (جهانگیری) با این نوع ویروس است.

نوع B ویروس آنفلوآنزا در جامعه انسانی در گردش بوده و عامل اپیدمی‌های (همه‌گیری یا طغیان) فصلی است.

نوع C ویروس آنفلوآنزا می‌تواند هم انسان و هم خوک را آلوده کند؛ اما به طور کلی منجر به بیماری متوسط شده و به ندرت نیز گزارش می‌شود.

نوع D ویروس آنفلوآنزا به‌طور اولیه گاو را آلوده می‌کند و مشخص نشده که می‌تواند سبب آلودگی یا بیماری در انسان شود.

علاوه بر اینکه واکسن آنفلوآنزا به‌عنوان یکی از عوامل جلوگیری از سرایت و کاهش عوارض به شمار می‌رود باید گفت که راه‌های دیگری برای جلوگیری و کاهش این ویروس وجود دارد. بیمارستان بهمن در اطلاعیه‌ای این موارد را چنین بیان نموده است: «اجتناب و دوری از افرادی که مبتلا به بیماری (واگیر) هستند، رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی و پرهیز از تماس غیرضروری، به‌علاوه اجتناب و پرهیز از تماس دست‌ها، در مرحله بعد تمیز کردن و گندزدایی کردن مداوم و مکرر وسایل و سطوح مشترک در خانه بالاخص زمانی که فرد بیمار در خانه حضور دارد، تهویه مناسب و مطلوب هوای محل زندگی و اسکان و پرهیز از تماس بدون حفاظت با پرندگان و سایر حیوانات و بالاخص لاشه پرندگان و حیوانات تلف‌شده.»

وضعیت آنفلوآنزا در جهان

معمولاً در فصل سرما در نیمکره شمالی فعالیت ویروس آنفلوآنزا در کشورهای اروپایی، آمریکای مرکزی، کارائیب، غرب آفریقا و آفریقای میانی، آفریقای شمالی و آسیا افزایش پیدا می‌کند. سال گذشته طبق اطلاعات منتشرشده در کشورهای اروپایی فعالیت آنفلوآنزا افزایش قابل توجهی داشت و همین امر سبب شد تا در هشت کشور اروپایی درصد مثبت شدن آنفلوآنزا بالای ۱۰ درصد باشد. با این حال ویروس آنفلوآنزا همواره به عنوان یکی از شایع‌ترین بیماری‌های ویروسی تنفسی شمرده می‌شود. سالانه حدود یک میلیارد مورد ابتلا به این بیماری در جهان گزارش شده که از این تعداد حدود سه تا پنج میلیون مورد به بیماری شدید تنفسی منجر می‌شود و سالانه ۲۹۰ هزار تا ۶۵۰ هزار مرگ به علت بیماری تنفسی آنفلوآنزا رخ می‌دهد.